

Täysistunto

Torstai 5.3.2020 klo 16.00—20.25

5. Lakialoite laiksi rikoslain 21 luvun muuttamisesta

Lakialoite LA 12/2019 vp Timo Heinonen kok

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Keskustelu

18.30 **Timo Heinonen kok** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Hyvät edustajakollegat ja muut paikallaolijat! Olen tämän saman lakialoitteen tehnyt eduskunnassa vuonna 2012, uusinut sen vuonna 2016, ja tänään uusin sen kolmannen kerran. Periksi en tule antamaan ennen kuin tämä lainsäädäntö saadaan voimaan.

Haluan kertoa teille tarinan saadakseni esiin tämän tärkeän asian, mikä vaikuttaa syvästi nuoren ihmisen sosiaaliseen kehitykseen, eli kiusaamisen.

Eräs nuori kertoi: ”Minua alettiin kiusata ensimmäisestä luokasta lähtien, syytä en tiedä, miksi. Olin hyvin ujo ja hiljainen eli kait helppo kiusaamisen kohde. Kiusaaminen oli jokapäiväistä, ja itsetuntoni tallottiin lattianrakoon. Niinkin pienillä lapsilla voi olla raaka käytös toisia kohtaan ja kyky satuttaa henkisesti.”

Toinen lainaus: ”Minä olin myös periaatteessa ensimmäisen ja toisen luokan ajan koulukiusattu. Oma tilanteeni oli sinänsä hieman erikoinen, että olin pienessä maalaiskoulussa ja tuo kiusaaja oli oma opettajani.”

Kolmas lainaus: ”Siinä mielessä tuo henkinen kiusaaminen, nimittely ja ulkopuolelle jättäminen on minusta vielä pahempaa kuin fyysinen kiusaaminen, koska siitä ei jää mitään ulkoista todistusaineistoa. Jos fyysisesti kiusataan, siitähän jää kuitenkin edes jonkin verran mustelmia ja naarmuja. Mua kiusattiin ekasta luokasta lähtien, ja se jatkui lukioon saakka. Kiusaaminen oli henkistä ja fyysistä. Tavarointa pilattiin, varastettiin ja piilotettiin.”

Seuraava kiusattu kertoo: ”Voimia tarinansa kertoneille. Itse en kykene käsittämään sitä julmuutta, mitä toisiin voidaan kohdistaa. Rakas veljeni on koulukiusattuna menettänyt paljon. On hirveän vaikea yrittää näyttää toiselle, että hän on yhtä arvokas kuin kaikki muutkin, vaikka on joutunut koulussa vuosia luulemaan toisin.”

Iltalehti kertoi silloin, kun tämän lakialoitteen ensimmäisen kerran tein: ”Olin koulussa kolmannella luokalla, ja minua kiusattiin jatkuvasti, useita kuukausia siitä, kun olin hiukan pyöreä. Opettajat eivät puuttuneet asiaan, vaikka näkivät, mitä tapahtui. Eräs kerta, kun taas tuo kiusaaja alkoi hakata minua, kilahdin. Otin kiusaajaa korvasta kiinni ja pyöritin ympyrää niin kauan. Sain jälki-istuntoa, kuraattorikäyntejä ja rehtorin puhuttelua. Käytösnumero ei ollut hyvä. Kiusaaja ei saanut mitään seurauksia.”

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2020 vp

Vielä yksi lainaus: ”Minut jätettiin pois kaveriporukoista, ei otettu leikkeihin ala-asteella, naurettiin, pilkattiin vaatteista, ei haluttu olla lähelläni. Noin neljä vuotta kestänyt kiusaaminen jatkui vielä jossain määrin yläasteella. Ala-asteella jokapäiväinen koulukiusaaminen aiheutti paniikkihäiriön ja masennuksen, joka puhkesi 18-vuotiaana, ja siihen on edelleen kolmekymppisenä menossa lääkitys.”

Tässä, hyvät edustajakollegat, vain muutamia arjen tosiasioita ja tarinoita, mitä kouluisamme tapahtuu. Ei koulukiusaaminen ole kouluista loppunut. Vaikka näiden vuosien aikana, jotka tuosta ensimmäisestä lakialoitteeni teosta vuodesta 2012 ovat edenneet, on tehty Kiva Koulu -hankkeita ja paljon erilaisia toimenpiteitä, kiusaamista edelleen kouluissa valitettavasti tapahtuu.

Tuossa, arvoisa puhemies, oli muutamia nettikeskusteluista ja lehdistä keräämiäni tarinoita, kiusattujen kertomia ja kirjoittamia.

Perusopetuslain 29 §:n ja lukiolain 21 §:n ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 28 §:n nojalla oppilaalla ja opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Tämä velvoittaa kuntia, kouluja, oppilaitoksia huolehtimaan väkivallan ja koulukiusaamisen estämisestä kouluissa ja oppilaitoksissa. Suomen laissa ei kuitenkaan varsinaisesti säädetä koulukiusaamista rikokseksi omana rikosnimikkeenä. Tämä osaltaan on johtanut siihen, että kiusaamista ei aina ajatella rikoksena. Usein oppilaiden ja valitettavasti joidenkin opettajienkin keskuudessa toisen loukkaaminen esimerkiksi sanoin ajatellaan vain huonoksi käytökseksi.

Koulukiusaamisen eri muodot kyllä löytyvät laista, mutta vain muiden rikosten nimillä, kuten ”laiton uhkaus”, ”kiristys”, ”vapaudenriisto”, ”kunnianloukkaus”, ”pakottaminen”, ”pahoinpitely” ja niin edelleen. Esimerkiksi laissa on säädetty rangaistavaksi teoksi toisen solvaaminen ja herjaaminen. Lisäksi näihin edellä mainittuihin rikoksiin yllyttäminen ja avun antaminenkin ovat rikoksia. Koulukiusaaminen täyttää usein esimerkiksi jonkun edellä mainituista rikosnimikkeistä, ja ne kaikki on Suomen laissa säädetty rangaistaviksi. Laissa on siis säädetty erilaiset koulukiusaamisen muodot rangaistaviksi, mutta lain käytännön toteuttamisessa on puutteita. Varsinaisesti koulukiusaamista omana rikosnimikkeenä laki ei siis kuitenkaan tunne.

Rikosvastuun ikäraja Suomessa on 15 vuotta. 15 vuotta täyttänyt voidaan siis myös tuomita rikoksesta rangaistukseen. Kiusaaja voi siis saada tuomion, jos hän on 15 vuotta täyttänyt. Jos kiusaamiseen on syyllistynyt useampi kiusaaja, niin heitä kaikkia lain mukaan rangaistaan rikoksentekijöinä, ja myös yllyttäjä voidaan tuomita rikoksentekijänä. Alle 15-vuotiaiden kohdalla rikosvastuullisuuden ikäraja ei täyty, joten heidän kohdallaan asia käsitellään kunnan sosiaaliviranomaisten kanssa. Sen sijaan vahingonkorvausvastuulla ei ole ikärajaa, joten myös alle 15-vuotias kiusaaja voidaan tuomita maksamaan vahingonkorvausta kiusaamisen uhrille, jolle on aiheutunut vahinkoa.

Kun lakiin ei ole kirjattu yksiselitteisesti koulukiusaamista omana rikosnimikkeenä, jää koulukiusaamisen määrittely usein epäselväksi. Itse toimiessani opettajana aloitin aina syksyllä kouluvuoden niin, että yhdessä pohdimme, mitä koulukiusaaminen on, mitä se tarkoittaa, mitä se merkitsee. Aika yleistä oli se, että nuoret sanoivat, että koulukiusaaminen on jatkuvaa. Se on yksi hyvä peruste sille, mutta yksi hyvä peruste oli minun mielestäni myös monen nuoren ja lapsen esille nostama ajatus siitä, että kiusaaminen muuttuu koulukiusaamiseksi sen myötä, kun toinen ilmoittaa, että hei, minä en tykkää tästä, lopetakaan, ja jos sen jälkeen sama toiminta jatkuu, se jo täyttää koulukiusaamisen tunnusmerkejä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2020 vp

Eroja on niin oppilaiden, opettajien kuin vanhempienkin keskuudessa siinä, mitä me pidämme kiusaamisena, mitä koulukiusaamisena ja mitä emme. Koulukiusaamiselle on olemassa jo nyt kuitenkin selkeät määritelmät. Kiusaaminen on suunniteltua, harkittua toimintaa, jonka tarkoituksena on loukata toista joko henkisesti tai fyysisesti. Kiusaaminen voi olla suoraa tai epäsuoraa. Koulukiusaaminen ei rajoitu myöskään oppilaiden väliseen väkivaltaan, vaan myös opettajat saattavat olla osallisina koulukiusaamiseen kiusattuina ja valitettavasti joskus myös kiusaajina. Uhrin tai kiusaajan roolissa lasten ja nuorten keskuudessa monet kokevat satunnaista kiusaamista, mutta varsinaiseksi koulukiusaamiseksi teko on nimettävissä vasta kun se täyttää nuo koulukiusaamisen tunnusmerkit.

Arvoisa puhemies! Olen jättänyt ensimmäisen kerran tämän lakialoitteen eduskunnan käsittelyyn lokakuussa vuonna 2012, seuraavan kerran vuonna 2016. Näillä kerroilla laki ei edennyt ja minulle sanottiin, että meillä on riittävät keinot puuttua näihin asioihin. No mitä on tapahtunut? Koulukiusaaminen on jatkunut. Esimerkiksi olen tänään käynyt nuorten kanssa keskustelua, kun he kävivät eduskunnassa vierailemassa. Olin iloinen, että heidän koulussaan nyt kokemukset olivat myönteisiä.

Nyt olen uusinnut tämän lakialoitteeni, jossa rikoslain 21 lukua muutetaan niin, että sinne tehdään uusi 7 b §, joka koskisi koulukiusaamista ja jossa määriteltäisiin näitä periaatteita.

Osa kansanedustajista kysyi vuonna 2012 ja myös 2016 siitä, että en ole pyytänyt tähän lisää allekirjoituksia. Halusin tehdä selväksi ja haluan tehdä nytkin selväksi sen, että en pyytänyt niitä sen takia, että tämä koulukiusaamisen kriminalisointi on osittain ollut teknisesti vaikea hanke ja olen halunnut sen nostaa tätä kautta nyt uudelleen keskusteluun. Mutta minä haluan tällä keskustelulla ja tällä lakialoitteella nostaa tämän vakavan asian aivan uudelle keskustelun tasolle. En tule antamaan periksi ennen kuin tämä laki on voimassa. Me tarvitsemme niitä aivan tavallisia pieniä keinoja, me tarvitsemme opettajille lisää mahdollisuuksia ja keinoja puuttua työrauhaongelmiin ja muihin, mutta, arvoisat kollegat, silloin kun ne eivät riitä, minun mielestäni on hyvä, että on vielä yksi, viimeinen mahdollisuus myös vanhemmilla, kiusatuilla ja muilla puuttua siihen.

Yksi pro gradu -tutkielma koulukiusaamisen kriminalisoinnista valmistui silloin vuonna 2012. Krista Vierimaa teki tämän pro gradun, ja se oli osittain innoittajana siinä, että halusin tehdä tämän kirjauksen myös Suomen lakiin. Krista Vierimaan tutkimuksessa todettiin, että 73 prosenttia kiusaajista kertoi, että he olisivat lopettaneet kiusaamisen, jos se olisi ollut rikos, jos he olisivat selkeästi tienneet, että koulukiusaaminen on rikos.

Arvoisa puhemies! Toivon, että lakialoite herättää nyt täällä salissa uudelleen keskustelua ja keskustelua myös valiokunnassa, ja toivon, että se johtaa lopulta siihen, että meillä on tämä viimeinenkin keino käytettävissä vakavan ongelman korjaamiseksi.

18.42 Ari Koponen ps: Arvoisa herra puhemies! Pakko tarttua tähän edustaja Heinosen lopussa heittämään ”meillä on riittävät keinot ongelmaan”. Jos näin sanoo, niin ei tiedä kyllä totuutta, koska näin ei todellakaan ole.

Koulukiusaaminen on arkipäiväämme. Perinteinen tapa oppilaan käytösongelman kitkemiseksi on ollut reaktiivinen, jolloin ratkotaan ongelmallisia tilanteita jälkikäteen. Usein on toimittu rangaistusten kautta. Ensisijaisesti tulisi mielestäni käyttää pehmeämpiä keinoja ja lähestyä koko kiusaamiskeskustelua aivan toiselta näkökulmalta. Kiusaaminen on usein vain pahoinvoinnin ilmenemistä, ei erillinen ongelma. Kun ihminen voi hyvin, hänen ei tarvitse kiusata. Tämä koskee niin lapsia kuin aikuisiakin. Kiusaamista on joka taholla, alalla ja tasolla. Kun keskitymme kiusaamiseen, se saa olla keskiössä ja voimistua.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2020 vp

Kun keskitymme hyvinvointiin ja sen kehittämiseen ja kasvattamiseen, kiusaamiselle ei jää tilaa.

Kuten ministeri Ohisalo kirjoitti Facebook-päivityksessään vuoden alussa: ”Yhdenkään kymmenvuotiaan kokemus ei saisi olla se, ettei kukaan huomaa hänen hätäänsä. On selvää, että jos koulupsykologin vastuulla on lähes tuhat oppilasta, ei ennalta ehkäisevään työhön jää aikaa. Koulumaailmaan tarvitaan lisää voimaa vahvistamaan oppilaiden hyvinvointia.” Tämä on hienosti kirjoitettu, mutta tämä ei vielä lämmitä ketään.

Arvoisa herra puhemies! Haavoittuvassa asemassa olevien lasten kiusatuksi tulemisen kokemuksia tulee tunnistaa ja ennalta ehkäistä nykyistä paremmin. Tämän vuoksi kouluun tarvitaan riittävästi ihmisiä, joiden tehtävänä on tukea hyvinvointia, kehittää koulun toimintakulttuuria, yhdistää voimia ja tuoda uudenlaista tapaa katsoa maailmaa. Lapset tarvitsevat valtakunnallisesti kattavaa, laadukasta, myös tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehitystä tukevaa ja vahvistavaa kasvatusta jo varhaiskasvatuksesta alkaen. Tunnetaitojen kautta haetaan parannusta koko kouluuyhteisölle. Tällainen toiminta on mielenterveyttä edistävää työtä, ja sen myötä myös syrjäytymistä ja kiusaamista ehkäisevää. Se on sekä inhimillisesti että kansantaloudellisesti erittäin kannattavaa.

Toki tulee myös tilanteita, missä pehmeämmät toimintatavat eivät enää auta ja tarvitaan kovempia keinoja. Silloin tarvitsemme selkeitä malleja, miten toimitaan, ja siksi on erittäin tärkeää, että kaikki mahdolliset mallit ja toimintatavat nousevat vähintäänkin keskusteluun ja että jos ne nähdään tarpeellisiksi ja toimiviksi, niitä asioita viedään painokkaasti eteenpäin.

Täytyy myös suunnata katseet maailmalle: Onko jossain tehty vastaavaa ja millä menestyksellä? Voisimmeko oppia sieltä jotain? Olisi hienoa päästä sanomaan, että kiusaamisasia otetaan oikeasti vakavasti eduskunnassa eikä vain puhuta, sillä se ei todellakaan lämmitä vielä ketään, joka kiusaamista kokee. Tällaisten asioiden ja ongelmien takia me olemme täällä. Meiltä odotetaan tekoja.

Kannattaa mennä aika syvälle itseensä, jos tekee tällaisista asioista puoluepoliittisen. Sitä vastoin meidän on yhdessä löydettävä ratkaisuja ja etsittävä oikeita malleja pelkäämättä epäonnistumista. Samalla on ensiarvioisen tärkeitä kerätä tutkimustietoa erilaisista malleist ja toimintatavoista, joilla voimme vähentää kiusaamista.

18.46 Matias Marttinen kok: Arvoisa herra puhemies! Haluan kiittää edustaja Heinosta erinomaisen lakialoitteen tekemisestä. Olemme tässä salissa useaan otteeseen keskustelleet koulukiusaamisesta ja niistä haitallisista, hyvin raskaista vaikutuksista, mitä kiusaamisella meidän lapsiin ja nuoriin on. Me tiedämme, että Suomessa on tehty aika paljon työtä kiusaamisen kitkemiseksi. Meillä on erilaisia ohjelmia, Kiva Koulu -ohjelmaa ja muuta, meillä on tehty erittäin paljon työtä opetusministeriössä ja Opetushallituksessa eri ohjelmien kautta, jotta kiusaamiseen päästäisiin puuttumaan, mutta, herra puhemies, rehellisyyden nimissä on todettava, että pelkästään näiden ohjelmien kautta asiaa ei saada ratkaistua, vaan me tarvitsemme myös lainsäädäntömuutoksia.

Tässä ensinnäkin haluan kiittää edustaja Koposta hyvästä lakialoitteesta, jonka hän on tehnyt liittyen toisen asteen koulutukseen, koulumatkoilla tapahtuvaan kiusaamiseen ja opettajien ja rehtorien velvollisuuteen ilmoittaa kiusaamistapauksista vastaavasti kuten meillä perusopetuslaissa on säädetty.

Nyt myös edustaja Heinonen on lakialoitteen tehnyt — kuten täällä kuulumme, oliko tämä nyt jo kolmas kerta — ja voin sanoa, että toivon, että tämä aidosti johtaisi myös lain-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2020 vp

säädännön valmistelutoimiin ja tämä aloite käytäisiin huolella läpi siten, että tästä saataisiin myös meidän kansalliseen lainsäädäntöön pykälät, jotka antaisivat osoituksen siitä, että tämä sali, Suomen eduskunta, suhtautuu koulukiusaamiseen riittäväällä vakavuudella.

18.48 Marko Kilpi kok: Arvoisa herra puhemies! Eräs poika kirjoitti taannoin ylioppi-laaksi. Tuoreiden valkolakkien juhllaisuudet sujuivat mukavissa merkeissä, mutta yksi kohtaaminen juhlahumussa jäi mietityttämään nuorukaista. Hän oli kohdannut juhliissa tutun kaverin peruskoulujalta. Tuo kaveri oli tullut pyytämään anteeksi. Hän oli potanut pitkään huonoa omaatuntoa kiusaamisesta, mitä hän ja muutamat muut olivat harjoittaneet tarinamme poikaa kohtaan miltei koko peruskoulun ajan. Se on pitkä aika, hyvin helposti puolet ihmisen elämästä. Tässä tarinassa kävi niin, että kiusattu oli jo pystynyt jättämään vuosikausia jatkuneen piinan taakseen mutta kiusaajan piina oli vasta alkamassa. Oman tunnon huuto ei antanut rauhaa. Jälleen kerran pystyttiin toteamaan, että kiusaaminen jättää jäljet — myös kiusaajaan.

Kiusaaminen ilmiönä on sitkeä ja monimutkainen. Sen kitkemiseksi järjestetään mittavia kampanjoita, julkkikset antavat itsensä käyttöön kiusaamisen nujertamiseksi, kouluissa on oltava oma toimintasuunnitelmansa kiusaamistilanteiden hoitamiseksi — ulospäin näyttää siltä, että kiusaamiseen puututaan, siihen kiinnitetään huomiota ja yleisesti ottaen se tuomitaan.

Mutta miten asia oli käytännössä? Tarinamme pojan kohdalla kiusaaminen sisälsi myös fyysistä väkivaltaa. Koulusta oli kotiin tuomisina aivotärähdyksiä, turvonneita silmiä ja verisiä tuppvoja. Tekijöinä olivat samat tyypit aina alakoulusta yläkouluun saakka. Vanhempien asenne oli torjuva, uhria syyllistävä. Oman lapsen syyttömyyden puolesta esiteltiin mitä mielikuvituksellisimpia teorioita, jotka kasvoivat tragikoomisiinkin mittoihin. Tämä kaikki siitä huolimatta, että kiusaaja tunnusti auliisti tekonsa. Koulujen ohjelmia kiusaamiseen puuttumiseen poika piti silmänlumeena. Niillä ei ollut mitään vaikutusta. Ne olivat mekaanisia suorituksia, joilla pystyttiin osoittamaan, että jotain oli tehty. Toisaalla kiusaajat kehittivät kiusaamistaan nopeasti vallitseviin olosuhteisiin sopivaksi. Kun koulussa kiinnitettiin asiaan huomiota, lupasivat kiusaajat kiusattavalleen, että koulun alueella ja ajalla ei voida kiusata — mutta heti koulumatkalla se taas jatkuu. Pojan vanhemmat yrittivät puuttua asiaan kaikin keinoin. Käytiin keskusteluja koulun kanssa, muiden vanhempien kanssa. Rikosilmoituksiakin tehtiin, kun rikoksia tapahtui. Kiusaaminen jatkui siitä huolimatta. Muuta mahdollisuutta ei ollut kuin painaa leukaa rintaan ja toivoa, että jonakin päivänä piina loppuu.

Koitti lukio, ja kuin taikaiskusta hyvin musta ja raskas ajanjakso elämässä oli ohi. Kukaan ei lyönyt, kukaan ei haukkunut, mitään ei rikottu.

Pojan pikkusisko tuli perässä samoja polkuja pitkin. Kiusaaminenkin löytyi tältä polulta, ja mekanismit olivat merkillisellä tavalla hyvin samanlaisia. Opettajille tehtiin selväksi, että tämä helvetti on käyty kertaalleen läpi ja sen pitäisi riittää. Koulun viesti oli selvä: he hoitavat tämän itse, koululla on tällaiseen ongelmaan hyvät työkalut. Mitä se tarkoitti käytännössä? Koomisimmillaan kiusattu pakotettiin pyytämään kiusaajiltaan anteeksi.

Arvoisa puhemies! Kiusaajia on joka paikassa. Niitä on kouluissa, työpaikoilla, kaikkialla, missä ihmisiäkin on. Kiusaaja ei mahda käyttäytymiselleen mitään, mutta on käsittämätöntä, miten kiusaajien edessä edelleenkin nöyristellään ja myönnytellään. Heidän tekojaan vähätellään. Tiedostamattakin pelätään joutumista itse kiusatuksi. Kiusaajat ottavat

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2020 vp

vallan kiusaamisellaan, he johtavat vääryydellä, ja laumasieluiset ihmiset tulevat perässä ja hyväksyvät mukisematta vääryyden.

Koti on kiusaamisessa olennaisessa merkityksessä niin kiusaajan kuin kiusatunkin tapauksessa. Jos ongelma haluttaisiin oikeasti korjata, pitäisi toimien kohdistua suoraan kiusaajien koteihin, ei pelkästään kiusaajaan. Siellä tarvitaan tukea ja ohjaavia toimia. Avun vastaanottaminen on kuitenkin haastavaa juuri niissä kodeissa, missä sitä eniten tarvitaan. Niissä, joissa ongelmaa ei haluta myöntää, joissa jyrkästi kiistetään sellaisetkin teot, jotka lapsi itsekin myöntää, ja vaikka todisteet puhuvat selvästi puolestaan.

Toinen merkittävä tekijä kiusaamisilmiössä on ryhmä, jossa sitä tapahtuu. Kiusaajia ei välttämättä ole kuin yksi, mutta ryhmässä huomio, arvostus ja yhteenkuuluvuus ovat saaneet vääristyneitä muotoja. Huomiota pitäisi kiinnittää koko ryhmään, jossa kiusaamista tapahtuu, ei pelkästään yksittäisiin ihmisiin. Väärät toimintamallit on yksinkertaisesti opeltava pois.

Arvoisa herra puhemies! Ilman kodin tukea, ongelman ymmärtämistä, kiusatun elämä muodostuisi kestävämmäksi. Ei olisi enää mitään, minkä pohjalta kiusattu ponnistaisi elämään ja kestäisi sen puhaltamia vastatuulia. Mutta lopulta me olemme kaikki niin erilaisia. Toiset kestävätkin enemmän kuin toiset.

Onneksi tyttäreni näyttää olevan yhtä kestävää laatua kuin isoveljensä.

Kannatan väkevästi tätä lakialoitetta ja kaikkia mahdollisia toimia, joilla voisimme vihdoin kestäväällä tavalla ja tosiasiallisesti kitkeä kiusaamisen tästä maasta.

18.55 Niina Malm sd: Arvoisa puhemies! Aihe on tärkeä, ja siksi ei voi olla käyttämättä puheenvuoroa. Joskus kannattaa myös tutustua jo olemassa oleviin keinoihin, kuten täällä on tullut esiin. Myös meillä Etelä-Karjalassa on otettu uusi linja kiusaamiseen. Etelä-Karjalassa toimii lainvastaisten tekojen työryhmä, joka koostuu kuntien eri viranomaisista sekä Eksoten, Etelä-Karjalan pelastuslaitoksen ja poliisin edustajista. Työryhmä on laatinut koko maakuntaan yhteisen ohjeistuksen, jonka mukaisesti lainvastaisiin tekoihin puututaan.

Kouluissa lainvastaisia tekoja käsitellään liian usein kiusaamisena. Kiusaaminen on epämääräinen ja vähättelevä ilmaisu, joka ei kerro yksittäisen teon vakavuutta, vastenmielisyyttä tai lainvastaisuutta. Laissa kiusaamista ei ole määritelty. Kiusaamiseksi kutsutut lainvastaiset teot ovat tahallisia, ja ne täyttävät lähes aina jonkin rikoksen tunnusmerkistön. Alle 15-vuotias ei ole rikosoikeudellisessa vastuussa ikänsä takia, mutta korvausvastuu hänellä on. Tekojen vakavuutta on kuvattava niiden oikeilla nimillä ja tekotavoilla. Lainvastainen teko ei voi lieventyä kiusaamiseksi vain siksi, että se tapahtuu koulun alueella.

Arvoisa puhemies! Normaaliin kasvuun ja kehitykseen kuuluu haasteita. Myönteisten sosiaalisten suhteiden luomisessa ja ylläpitämisessä on lähes kaikilla ajoittain vaikeuksia. Nämä taidot ovat koululaisilla vasta kehittymässä, ja sen vuoksi ristiriitoja koululaisten välillä esiintyy. Tunne- ja vuorovaikutustaitojen opettamisen ja kehittämisen kautta luodaan myös myönteistä toimintakulttuuria, joka estää ja vähentää kiusaamista sekä lainvastaisia tekoja merkittävästi. Normaaliin kasvuun ja kehitykseen eivät kuitenkaan kuulu sellaiset teot, jotka täyttävät rikoksen tunnusmerkistön. Niiden selvittäminen kuuluu viranomaisille. Sen takia myös Etelä-Karjalassa termistöä on muutettu puhekielessä. — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2020 vp

18.57 **Mia Laiho kok:** Arvoisa puhemies! Kiitokset edustaja Heinoselle tästä todella tärkeästä aloitteesta. Kiusaaminen on käsitteenä liian kulunut, liian yleismaailmallinen, ja pitäisi tarkemmin määritellä ylipäättänsä, mitä se tarkoittaa. Siinä olen samaa mieltä edellisen puhujan, Malmin, kanssa.

Kiusaaminen voi olla hetkellistä, mutta se voi olla myös pitkäkestoista ja hyvin suunnitelmallista, ja näitten välille on tietenkin tehtävä selkeä ero. Jos se täyttää kuitenkin ne määritelmät, mitkä edustaja Heinosen lakialoitteessa myöskin olivat, on perusteltua saattaa se rikosvastuun alaiseksi.

Kiusaamisen ehkäisyn tulee olla suunnitelmallista, pitkäjänteistä ja jatkuvaa alkaen varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle ja korkeakouluun saakka. Kiusaamisen ehkäisy lähtee toimintakulttuurista ja siitä, mitä yhteisö sallii tapahtuvan. Tässä on merkittävää vaihtelua eri koulujen välillä, eri päiväkotien välillä ja eri koulujen välillä myöskin toisella asteella ja yliopistoissa. Sen takia meidän pitää saada selkeä ohjeistus myöskin siitä, mikä on sallittua ja mikä ei ja milloin siihen on välttämätöntä puuttua, koska ihmisillä on erilaisia tulkintoja, mikä on sellaista, mihin pitää puuttua.

Liian paljon on historiassa tapahtunut pitkäkestoista kiusaamista. Muistan omaltakin kouluajalta näin jälkeenpäin ajateltuna ja katsottuna sitä aikaa, että kyllähän siellä oli sellaisia tapauksia, mihin ei puututtu, ja ei sitä edes ymmärtänyt, että niihin olisi pitänyt puuttua, koska kukaan ei puuttunut. Katsottiin, että se oli sallittua toimintaa, koska opettajakaan ei niihin puuttunut.

Eli kyllä tämä on tärkeä asia viedä eteenpäin. Kiusaaminen aiheuttaa myös paljon mielenterveysongelmia, ja monilla nuorilla ja lapsilla on siellä takana pitkäkestoista kiusaamista. Opettajat ja vanhemmat tarvitsevat myöskin muita työkaluja siihen, millä tavalla siitä asiasta pääsee eteenpäin, jos ei se keskustelulla ja moniammatillisella yhteistyöllä muuten etene ja siinä on sellaisia piirteitä, jotka vaarantavat lapsen kasvun ja terveyden. Toivottavasti tämä lakialoite tällä kertaa menee eteenpäin ja saadaan tätä edistettyä.

19.00 **Ville Kaunisto kok:** Arvoisa puhemies! Ensinnäkin kiitoksia edustaja Heinoselle merkittävästä lakialoitteesta ja kiitoksia edustajille erittäin tärkeistä puheenvuoroista. Ymmärrän edustaja Koposen turhautuneisuuden, mutta haluan myös muistuttaa, että me kaikki olemme tässä salissa kyllä varmasti samassa joukkueessa. Jo pelkästään se, että koulu-kiusaaminen nousee täällä jatkuvasti keskusteluun, on pieni askel eteenpäin, mutta näinhän se on, että tekoja tarvitaan. Meidän tehtävä on pitää heikompien ja kiusattujen puolia, ja jokaisella pitää olla oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön.

Edustaja Heinonen avaa mielestäni erinomaisesti nykyisen tilanteen problematiikkaa, ja näen tässä lakiesityksessä vain tuettavia asiakohtia. Johtuen näistä upeista puheenvuoroista, mitä aikaisemmin on pidetty, minä en ehkä puhu tämän pidempään. — Kiitos.

19.01 **Sari Multala kok:** Arvoisa puhemies! Kiitos edustaja Heinoselle tärkeän asian esillä pitämisestä. Käsittelemme parhaillaan sivistysvaliokunnassa tähän samaan aihepiiriin liittyen kansalaisaloitetta syrjäytymiseen liittyen. Tämä liittyy siinä mielessä samaan aihepiiriin, että siinäkin voi olla taustalla myös kiusaamista.

Valitettavasti meidän yhteiskuntamme on epäonnistunut siinä, että kiusaaminen olisi meidän kouluistamme onnistuttu kitkemään. Mielestäni tässä on kuitenkin kyse huomattavasti laajemmasta asiasta kuin vain siitä, miten siitä rangaistaan tai miten se määritellään. Sekin on tosi tärkeää tuki.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2020 vp

Omista lapsistani tällä hetkellä nuorempi on päiväkotikäinen ja vanhempi myös päiväkodissa mutta esikoulussa, ja kun kysyin esikoulun opettajalta, mitkä ovat niitä tärkeimpiä taitoja, joita esikoulussa opetellaan, niin hän vastasi minulle, että opettajat koulussa painottavat nimenomaan sitä, että kaveri- ja tunnetaidot ovat kaikkein tärkeimpiä, ja jo esikoulussa viimeistään tulisi opettaa sitä, kuinka toinen ihminen kohdataan, kuinka kaikki otetaan mukaan, miten ympäristö on sellainen, että se on turvallinen jokaiselle lapselle, ja sillä lailla myös oppii kaikista parhaiten. Oli mielestäni erittäin hienoa kuulla, että meidän varhaiskasvatuksen ammattilaiset ajattelevat näin ja myös että opettajamme ajattelevat näin, sen asenteen ymmärtäminen, että nimenomaan näihin asioihin tulisi pyrkiä vaikuttamaan varhaiskasvatuksessa ja toki myös siellä peruskoulun aikana. Varhaiskasvatuksessa ja perheissä rakennetaan kuitenkin ne edellytykset sille, että lapset ymmärtävät sen, mitä se kiusaaminen on. Kiusaaminen on myös esimerkiksi sitä, että pienet lapset jättävät jonkun leikin ulkopuolelle. Vanhemmalla iällä se voi olla jotain huomattavasti vakavampaa. Sille kannattaa laittaa rajat ja puuttua jo riittävän varhaisessa vaiheessa eli jo siellä varhaiskasvatuksessa ja tietyksi kodeissa, kertoa, että ketään ei saa lyödä, ei vaikka se toinen olisi sanonut jotain vähän ilkeää. Ja jos joku sanoo jotakin ilkeää, se kannattaa selvittää heti ja mielellään sitten vaikka aikuisen kanssa, jos lasten omat taidot ja kyvyt eivät vielä siihen varhaisen iän vuoksi riitä. Opetetaan myös, että vanhemmille ja aikuisille kertominen kannattaa, se ei ole pelkuruutta. Siihen pitäisi rohkaista. Vain siten voidaan luoda luottamusta siihen, että vaikka kertoisi jonkun toisen väärin tekemisestä, ei tule pelkoa siitä, että itse tulee rangaistuksi.

Toivon, että edustaja Heinosen lakialoitetta käsiteltäisiin myös valiokunnassa, sillä tämä ilmiö on niin laaja, että se vaatii kyllä meidän yhteiskunnaltamme paljon, paljon enemmän vielä, vaikka nyt omat kokemukseni sitä tukevatkin, että hyvin meidän varhaiskasvatuksemme on tähän ongelmaan jo ymmärtänyt puuttua.

19.05 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Kun erään kerran koulukiusaamista täällä salissa käsitelimme, niin kerroin itse tapauksen siitä, miten olin kiusannut koululaisena kaveriani ja en ollut itse kokenut, että kiusaisin. Kerroin sen täällä salissa, ja siitä tuli itse asiassa jonkun verran otsikkojakin, että kansanedustaja myönsi olleensa koulukiusaaja. Ajattelin, että olen rohkea ja kerron sen täällä. Siitä meni muutama vuosi, ja tämä kyseinen henkilö tuli juttelemaan siitä asiasta minulle, ja selvisikin, että en minä ollutkaan koulukiusaaja. Hän oli sekoittanut minut ihan eri henkilöön ja muistanut sen mielessään ihan toisella tavalla. Kun hän kertoi minulle hirveän tohkeissaan, että ”muistan, kun sä tulit sillä pienellä Monkey-mopolla”, niin minä sanoin, että ei minulla ole muuten koskaan ollut sellaista mopoa, ja sen jälkeen me löysimme yhdessä sen, että ”ai, et se ollutkaan sä”. Hän oli sekoittanut minut johonkin toiseen, ja vuosien saatossa se oli näin mennyt. Se oli tietyllä tavalla aika vapauttava tunne, kun kerran se oli raskas taakka kannettavaksi senkin takia, että en ollut kokenut niin itse. Siksi oli vaikeaa tulla silloin tähän puhujapöytäntöön ja myöntää se hänen tarinansa kautta.

Halusin oikeastaan tämän sanoa en sen takia, että haluaisin puhdistaa omaa mainettani tässä — varmasti olen jonkun mielestä sanallisesti tai muulla tavalla ehkä kiusannutkin — vaan tuodakseni esille sen, että välttämättä edes se kiusaaja ei kaikissa tilanteissa tiedä kiusaavansa tai ymmärrä kiusaavansa. Se voi jossain vaiheessa olla vitsikästä tai hauskaa tai jotain sellaista, että ei itse ymmärrä, mistä siinä on kyse. Ja niin kuin sanoin, opettajana myöhemmin pyrin aina tekemään aika paljon työtä sen kanssa, että käytiin läpi sitä, mikä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2020 vp

on kiusaamista, niin että olisi kaikille selvää, että on kiusoittelua, on ihastumista ja että nekin kuuluvat lapsuuteen ja nuoruuteen ja niissä saattaa tulla piirteitä, jotka toinen kokee jollain tavalla... Eikä se muuten ole silloinkaan koulukiusaamista, mutta se saattaa johtaa siihen, jos siihen ei oikealla tavalla puututa.

Haluan antaa kiitosta ennen muuta niille ja myös pyytää anteeksi niiltä, jotka ovat joutuneet koulukiusatuiksi. Me olemme suomalaisessa yhteiskunnassa tehneet kuitenkin lopulta liian vähän sen kitkemiseksi. Kiitän myös teitä, arvoisat kollegat, hyvästä keskustelusta ja myös henkilökohtaisten kokemusten jakamisesta.

Haluan alleviivata sitä, että ei tavoitteeni ole se, että kaikille koulukiusaajille tulisi rikosrekisteri tai heille tulisi ikuinen rangaistus ja taakka siitä tapahtumasta — ei. Itse uskon, että valtaosa näistä tapahtumista pystytään jatkossakin hoitamaan ilman tätä lainsäädäntöä, ilman poliisia, ilman sosiaalitoimen toimenpiteitä, koulun omilla toimenpiteillä, mutta kun kaikissa tapauksissa se ei riitä, niin silloin pitää olla tämä viimekätinen keino puuttua niihin tilanteisiin. Kun kaikki muu on tehty, niin sen jälkeen pitää olla mahdollisuus toimia vielä näinkin järeällä keinolla, mitä tässä esitän.

Erityisesti haluan kiittää Krista Vierimaata, joka teki ansiokkaan gradututkimuksen koulukiusaamisesta vuonna 2012, jolloin tämän lakialoitteen ensimmäisen kerran tein.

Jos täällä vielä ensi kaudella saan olla eikä tämä eduskunta ole tätä asiaa kuntoon hoitanut, tulen tekemään tämän uudestaan. Toivon, että tämä nyt otetaan vakavasti, sillä yksikin kiusattu ja sen myötä tuhoutunut elämä on liikaa.

19.09 Heli Järvinen vihr: Arvoisa puhemies! Kun pohdimme keinoja kitkeä koulukiusaamista, on pakko ottaa esiin Etelä-Karjalan uusi koulukiusaamista koskeva toimintamalli. Siellä selkeästi lainvastaiset teot siirretään suoraan esimerkiksi poliisin tai sosiaaliviranomaisten käsiteltäväksi. Tämän muutoksen taustalla on nimenomaan se, että vakaviakaan tapauksia ei välttämättä ole saatu selvitettyä koulun seinien sisäpuolella, vaikka halua siihen olisi ollut.

Etelä-Karjalassa tätä mallia on sorvattu monen yhteistyökumppanin kesken. Mukana ovat olleet koulut, poliisi, sosiaali- ja terveystieteiden keskus, ja oleellista on se, että kun kiusaaminen ehkä käsitteenä jo on hieman vähättelevä, Etelä-Karjalassa on nyt otettu asia framille ja otettu tiukka ote lainvastaisiin tekoihin, joita voivat olla esimerkiksi pahoinpitely, laiton uhkaus, varkaus, kunnianloukkaus ja viestintäsalaisuuden loukkaus. Se on johtanut siihen, että myös poliisi ja sosiaaliviranomaiset ovat entistä useammin olleet selvittelemässä näitä tapauksia. Tarkoituksena ei ole ollut kuitenkaan rikosilmoitusten tehtäminen tai pelottelu, vaan nimenomaan tarkoitus on ollut ennaltaehkäistä kiusaamista, ja toimintamallista on myös saatu hyviä tuloksia.

Opettajien Ammattijärjestö OAJ on myös puoltanut tätä käytäntöä ja harmittelee sitä, että Etelä-Karjalan mallia ei ole saatu levitettyä koko Suomeen. Ehkä nyt olisi aika.

19.11 Marko Kilpi kok: Arvoisa herra puhemies! Täällä eduskunnassa juhlittiin vasta muutamia hetkiä sitten Suomen hallitusmuodon satavuotista taivalta. Se oli historiallinen, merkittävä hetki, joka suorastaan vaati tekemään jotain erityistä, merkittävääkin. Mikä olisi tärkeämpää kuin huolehtia lasten ja nuorten turvallisuudesta ja tasavertaisesta mahdollisuudesta oppia ja käydä koulua ilman kiusaamista.

Kiusaaminen on monimutkainen ja jatkuvasti muotoaan muuttava hankala ongelma, johon ei ole yhtä toimivaa ratkaisua. Kiusaamista pitää ehkäistä monipuolisilla keinoilla sekä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2020 vp

laajalla yhteistyöllä, jossa ovat mukana niin vanhemmat, viranomaiset, koulut kuin myös oppilaatkin. Kouluilla on omat ohjelmansa ja toimintatapansa kiusaamistilanteiden hoitamiseksi, mutta käytäntö osoittaa, että vaihtelua on jopa saman kaupunginosan koulujen kesken. Toisessa koulussa kiusaamistilanteet hoidetaan mallikkaasti ja toisessa taas ei. Tämä asettaa oppilaat rajusti epätasa-arvoiseen asemaan.

Ei voi olla niin, että koulusta tulee lapsen pahin painajainen, josta ei voi herätä. Yhteiskuntana meidän pitää ottaa selkeä linjaus siihen, miten me kiusaamiseen suhtaudumme ja mitä me haluamme sille tehdä. Kiusaamista tapahtuu edelleenkin aivan liian paljon, jotta voisimme sanoa tilanteen olevan hallinnassa, saattikka sitten, että se olisi kunnossa. Siksi on otettava järeämpiä keinoja käyttöön.

Tuon tässä esiin toisenkin tavan, jolla asiaan voitaisiin puuttua lakisääteisesti. Olen nimittäin jättänyt hallitukselle jo viime vuonna toimenpideohjeen, jossa koulukiusattu voisi saada rahallista korvausta koulutuksen järjestäjältä, jos riittävän tehokkaita toimenpiteitä kiusaamisen lopettamiseksi ei ole tehty. Aloitteessa esitetty vahingonkorvausvastuu ei tarkoittaisi sitä, että jokainen kiusattu voi hakea korvauksia, vaan korvausvelvollisuus syntyy, mikäli koulu on menetellyt virheellisesti ja lainvastaisesti esimerkiksi laiminlyöntien kautta. Tällainen käytäntö on olemassa jo Ruotsissa, jossa asiassa on saavutettu hyviä tuloksia ja se on todettu erittäin tarpeelliseksi. Ilmoitukset kiusaamistilanteista ovat lisääntyneet jatkuvasti. Myös Norjassa on käytössä sama käytäntö, ja siellä korvaussummat ovat olleet todella päätä huimaavia. Vahingonkorvausvastuu yhdistettynä tähän käsittelyssä olevaan lakialoitteeseen olisi melkoisen väkevä kokonaisuus, jolla olisi varmuudella vaikutuksia kiusaamisongelman hoitamiseen, mutta varsinkin kiusaamisen ehkäisyyn.

Jokainen perhe, jonka lasta kiusataan, tietää, kuinka vaikeasta ja monesti epätoivoisesta tilanteesta on kyse. Useasti kiusaaminen jatkuu vuosia, koko peruskoulun ajan, joskus pitkempäänkin. Mieltikäänpä tilannetta, jossa lapsi on ollut kiusattuna selkeästi suurimman osan elämästään. Millaista elämää se on? Millaiset eväät se antaa tulevaan? Kuvitelkaapa itsenne semmoiseen tilanteeseen.

Kiusaamisongelma elää ja voi liian hyvin edelleenkin. Meidän on noustava ongelman hoitamisessa täysin toiselle tasolle ja julistettava väkevästi, että kiusaaminen on väärin ja sen on vihdoinkin loputtava.

Arvoisa puhemies! Meidän tehtävämme tässä salissa on pitää huolta lapsistamme. Siinä ei pidä olla mitään epäselvää. Meidän velvollisuutenamme on varmistaa heille turvallinen kouluympäristö kasvaa ja kehittyä ilman kiusaamista, ilman että koulusta tulee kenellekään painajaista. Vasta silloin olemme lunastaneet paikkamme tämän hallitusmuodon satavuotisessa perinteessä ja sen arvokkaassa pyhätössä.

Haluaisin kiittää edustaja Heinosta erinomaisesta lakialoitteesta ja sinnikkydestä, jolla olette jaksanut pitää tätä asiaa esillä. — Kiitos.

19.16 Hanna Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Täällä tänään puheenaiheena oleva kiusaaminen on erittäin vakava ongelma, ja on hyvin osoitettu, että sen seurauksia on nähtävissä monella eri saralla ja sillä on myös paljon vaikutuksia esimerkiksi ihmisten syrjäytymiseen ja muihin traagisiin elämäntilanteisiin.

Täällä on hyvin tuotu aiemmissa puheenvuoroissa, muun muassa edustaja Malmin toimesta, tätä Etelä-Karjalan mallia, josta itsekkin muutaman sanan haluaisin puhua:

Meillä tosiaan Etelä-Karjalassa ei enää käytetä ollenkaan sanaa koulukiusaaminen, vaan puhutaan nimenomaan lainvastaisista teoista, jotta ei tulisi semmoista vaikutelmaa, että

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2020 vp

kouluissa tapahtuvat lainvastaaiset teot olisivat jotenkin vähempiarvoisia kuin muuten rikoslain tunnusmerkistön täyttävät teot olisivat. Tämä on tuonut eri toimijoiden mukaan paljon selkeyttä näitten lainvastaisten tekojen ennaltaehkäisyyn ja niihin puuttumiseen ja lisännyt eri toimijoiden välistä yhteistyötä ja selkeyttänyt sitä. Siihen kuuluu olennaisesti se, että tämän toimintamallin kautta nämä eri toimijat tunnistavat näitten eri lainvastaisten tekojen tunnusmerkistöt, ja samaa tietämystä on sitten pystytty jakamaan myös oppilaille ja heidän huoltajilleen. Lainvastaisten tekojen tunnistamisen ja niihin puuttumisen kautta on pystytty luomaan yhteinen toimintamalli, joka on osaltaan lisännyt yhdenvertaisuutta eri oppilaitoksissa tapahtuvien puuttumisprosessien välillä, ja se on ollut kaikkien toimijoiden mielestä erittäin hyvä asia.

Tähän toimintamalliin kuuluu se, että koululta tehdään rikosilmoitus ja siitä seuraa oikeusedustajan ja poliisin läsnäollessa tekijän puhuttelu. Puhuttelun koollekutsujana toimii nimenomaan Eksoten lasten ja nuorten oikeusedustajat, ja sitten siihen osallistuvat poliisin puolesta edustajat, jotka toimivat myös poliisin ennalta ehkäisevän työn toiminnassa. Tämänhetkisten tietojen mukaan näitä puhutteluita on vuodesta 2019 asti tehty 200 kappaletta ja tämän prosessin läpäisseistä vain yksi on uusinnut tekonsa. Siihen liittyvät myös kuraattorin seurantatapaamiset teon jälkeen, ja sen perusteella on pystytty varmentamaan, että nämä tapahtumat eivät uusiudu.

Toivoisin todella paljon, että meillä pystyttäisiin monistamaan tämä Etelä-Karjalan malli myös muihin maakuntiin ja hyödyntämään näitä hyviä kokemuksia, jotka meillä on ollut.

19.19 Ville Kaunisto kok: Arvoisa puhemies! Kiitoksia, edustaja Kilpi, erittäin vahvasta puheenvuorosta. — Edustaja Heinosen edellinen puheenvuoro oikeastaan oli se, mikä sai minut ajattelemaan, että tärkeintä on ymmärtää, että meillä ei tässä ole tavoite aiheuttaa nuorille tai lapsille rikosrekisteriä, vaan nimenomaan tämä on se yksi lisätyökalu siihen, miten me pystyisimme parantamaan tilannetta.

Toisaalta mietin myös edustaja Heinosen mietintää siitä, miten ehkä lapsilla on välillä hankalaa ymmärtää, mikä on kiusaamista ja mikä ei, ja sen tilanteen päälle pääseminen on varmasti niitä ratkaisevimpia askelia. Entisenä huippu-urheilijana olen paljon päässyt tekemään yhteistyötä koulujen kanssa, päässyt keskustelemaan lasten kanssa, ja haluan korostaa, että meillä aikuisilla on todellakin valta ja mahdollisuus vaikuttaa niihin lasten asenteisiin, ymmärrykseen siitä, miten pahalta kiusaaminen voi tuntua. Haluan korostaa, että nykypäivän hieman repivä ilmapiiri, jossa nähdään mustavalkoisesti kyllä tai ei, ei varmasti ole parhaimpia esimerkkejä meidän lapsillemme, ja korostan, että meillä ehkä olisi syytä tässä talossa niin lainsäädännön kautta kuin myös oman käytöksen kautta luoda tähän maailmaan sellaista mallia, jossa kiusaaminen ei ole hyväksyttyä ja kiusaaminen ymmärretään pahaksi.

19.21 Ari Koponen ps: Arvoisa herra puhemies! Edustaja Multala nosti tosiaan esiin, että meillä sivistysvaliokunnassa on kansalaisaloitteen käsittely, mikä liippaa tätäkin kiusaamisasiaa, ja siellä ollaan kuultu varmaan noin 25:tä asiantuntijaa. Kyllähän me tällä hetkellä tiedämme ne koulun ongelmat, mitä ne ongelmat ovat siellä, että nyt vain se, miten me lähdemme sitten ratkaisemaan niitä, on ehkä enemmän se kysymys.

Edustaja Kaunistolle ehkä se, että en tosiaan sano, että näin on, että puoluerajoja vedettäisiin tähän — ja toivon, ettei näin myöskään tule olemaan, että pystytään ilman niitä viemään tällaisia asioita eteenpäin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2020 vp

Pidän ehkä vähän ongelmallisena sitä, että erilaisia hankkeita, esimerkiksi kiusaamiseen tai muihin, on tosi paljon ja niitä rahoitetaan kanssa varsin paljon, mutta onko niissä riittävää tutkimusta? Eli hanke tulee ja hanke menee, rahaa menee ja meille ei jää mitään käteen siitä. Oliko se toimiva malli? Mitkä ne vaikutukset olivat? Vai oliko se huono malli? Jos se oli huono, niin emmehän me sitten sitä tarvitse, mutta jos meillä ei ole riittävää tutkimusta näihin erilaisiin hankkeisiin, niin se on vähän kuin heittäisi rahaa kaivoon.

19.23 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Täällä eduskuntasalissa on nyt tämän asian käsittelyn yhteydessä pidetty jo monia hyviä puheenvuoroja, ja haluan itsekin todeta, että edustaja Heinosen laatima lakialoite koulukiusaamisen säätämiseksi rikoslaissa määriteltyksi rikokseksi on tärkeä ja kannatettava.

Tässä lakialoitteessa on erityisen positiivista sen selvärajaisuus ja koulukiusaamisrikkosen yksityiskohtainen määrittely. Kuten tässä aloitteessa on todettu, oppilailta, opettajilta ja vanhemmilta saattaa nykyisin olla varsin erilaisia käsityksiä siitä, mitä koulukiusaaminen on. Onkin tärkeää, ettei koulukiusaaminen voi tulevaisuudessa jatkua sillä verukkeella, ettei sitä pystyttäisi tunnistamaan, ja mitä aiemmin kiusaamiseen puututaan, sen parempi.

Arvoisa puhemies! Tämä lakialoite antaa selkeän viestin erityisesti kaikille koulukiusaamista harjoittaville yksilöille. Lainsäätäjän tulee ehdottomasti osoittaa, että koulukiusaamista pidetään hyvin vakavana asiana. Kuten edustaja Heinonen tässä edellä totesi, on tietenkin toivottavaa, että koulukiusaaminen saataisiin loppumaan muutoin kuin rikosprosessin kautta.

Koulukiusaamisen vähentämiseen tähtää myös muun muassa edustaja Koposen tekemä lakialoite, jossa esitetään säädettäväksi opettajalle tai rehtorille velvoite puuttua heidän tiedossaan olevaan lukiossa tai ammatillisessa oppilaitoksessa esiintyvään kiusaamiseen, väkivaltaan ja häirintään. Samankaltaisia lainsäädännöllisiä muutoksia perussuomalaiset esittivät myös viime kaudella sivistysvaliokunnassa lukiolakia uudistettaessa. Esitimme silloin, että opettajan tai rehtorin tulee ryhtyä toimiin tietoonsa tulleen koulussa tai koulumatkalla tapahtuneen kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän lopettamiseksi sekä ilmoittaa tästä niihin syyllistyneen ja niiden kohteena olevan alaikäisen opiskelijan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Toivonkin, että tämänkinkaltaiset muutokset etenevät tällä vaalikaudella, jotta koulukiusaaminen saadaan vihdoinkin kuriin.

Arvoisa puhemies! Koulukiusaamisen ehkäisy on erittäin tärkeä asia lasten ja nuorten tulevaisuuden kannalta, ja pidänkin edustaja Heinosen lakialoitetta varsin osuvana sekä toivon sille menestyksestä valiokuntakäsittelyä.

19.25 Mia Laiho kok: Arvoisa herra puhemies! Näen tämän edustaja Heinosen lakialoitteen kolmelta eri kannalta: on tämä kiusattu ja sitten kiusaaja ja sitten sen yhteiskunnalliset vaikutukset. Kiusatun kannalta on tietenkin tärkeää, että hänellä on myös oikeus käydä koulua turvallisessa ympäristössä ja hänellä on mahdollisuus oppia ja saada opetusta. Se voi jäädä puutteelliseksi, jos siellä koulussa pitää pelätä, ja se voi, niin kuin aikaisemmassa puheenvuorossa toin esillekin, johtaa mielenterveysongelmiin, yksinäisyyteen ja syrjäytymiseen. Samalla tavalla tällä kiusaajalla itsellään todennäköisesti on monia ongelmia.

Jos me tämän lakialoitteen kautta saamme nostettua tämän asian niin vakavaksi, että siihen puututaan — toki kaikkeen kiusaamiseen pitää puuttua jo aikaisemmin, mutta jos me

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2020 vp

tällä saamme laskettua kiusaamiseen puuttumisen kynnyistä — niin tämän lakialoitteen läpimeno on sen arvoista.

Edustaja Kilpi toi esille täällä, että hän on tehnyt toimenpideoitteen siitä, että järjestäjälle, esimerkiksi koulun opetuksen järjestäjälle, voisi tulla vahingonkorvausvaatimuksia, jos he eivät ole puuttuneet kiusaamiseen. Tämä kuulostaa erittäin mielenkiintoiselta, koska nimenomaan aikuisten ja sen toiminnan järjestäjän velvollisuushan on puuttua näihin tilanteisiin, ja sitä kautta voitaisiin saada sitä puuttumiskynnyistä alennettua. Toivottavasti siihen toimenpideoitteeseen hallitus ja valiokunta tarttuvat.

Oli myös mielenkiintoista kuulla Eksoten mallista, miten kiusaamisasiaa on laajennettu moniammatilliseen viranomaisyhteistyöhön. Moniammatillisessa viranomaisyhteistyössä hän rikoksilla oirehtivia nuoria yritetään auttaa palveluiden piiriin, ja tässä ollaan hyvin lähellä tätä samaa asiaa, mitä yritetään tälläkin edustaja Heinosen lakialoitteella saada aikaiseksi.

Yhteiskunnallisena ilmiönä tämä kiusaamisasia on erittäin huolestuttava, ja siihen pitää puuttua järeämmin keinoin kuin mitä tällä hetkellä on keinovalikoimassamme. Toivotaan tälle lakialoitteelle menestystä ja hyvää käsittelyä eri valiokunnissa.

19.28 Sari Multala kok: Arvoisa puhemies! Täytyy vielä todeta, että valitettavasti nykypäivänä meillä aikuisilla ei välttämättä ole edes tietoa kaikesta siitä kiusaamisesta, mitä tapahtuu esimerkiksi sosiaalisessa mediassa tai verkossa. Kiusaaminen on muuttanut muotoaan. Ennen se oli ehkä sitä, mikä oli enemmän nähtävissä ja kuultavissa, nyt se voi tapahtua jopa anonyymistikin verkon välityksellä ja siten, että sen jäljille ei ihan helposti pääse.

Sinänsä pidän sitä hyvänä, mitä täällä on jo todettu, että nykyistä vahvemmin käytettäisiin mahdollisuutta puuttua silloin, kun kyse on selvästi jo nykyisin perusteella rikoslain piiriin tai muun lain rikkomisen piiriin kuuluvasta kiusaamisesta, sillä eihän ole oikein, että lakia rikotaan, tapahtui se sitten koulussa tai jossakin muualla.

Kuitenkin pitää todeta, että minä en usko siihen, että kiusaaminen loppuu ennen kuin me ihan kaikki aikuiset ja etenkin vanhemmat ymmärrämme sen, että asenteet opitaan kotoa, ja kavereilta toki, mutta meidän vanhempien vastuulla on opettaa lapsillemme, mikä on oikein, mikä on väärin, minkälainen käytös on hyväksyttävää, minkälainen ei. Jos tulee tilanne, että oma lapsi on joutunut kiusaamisen kohteeksi tai osallistunut kiusaamiseen, niin suhtaudumme siihen siten, että se tilanne on vakava ja se pitää selvittää. Ehkä monelle vanhemmalle on vaikeaa ymmärtää, että omakin lapsi voi olla sellaisessa tilanteessa, mutta silti uskon, että asian kohtaaminen on ihan jokaiselle osapuolelle parempi kuin sen piiloon laikaiseminen. Siksi edelleen peräänkuulutan sitä, että kiusaamisen ennalta ehkäisyyn tulisi alkaa jo varhaiskasvatuksessa ja kodeissa.

Vanhempien on ymmärrettävä myös vastuunsa siinä, kun näitä tilanteita sitten koulussa on, että miten niitä voidaan parhaiten selvittää ja ratkoa nykytilanteessa. Meillähän oli täällä viime vaalikaudella esimerkiksi semmoinen lakialoite käsiteltävänä, jossa ehdotettiin, että se ei olisi aina se kiusattu, joka joutuisi siirtymään koulusta toiseen, vaan se voisi olla myös kiusaaja. Se lakialoite raukesi, ja sen jälkeen edelleen olemme saaneet ministeriöstä selvityksiä, kuinka asiaa pyritään kansallisella tasolla viemään eteenpäin.

Valitettavasti kuitenkin jatkuvasti edelleen saamme kuulla kiusaamistapauksista. Toivotaan todella, että tätä lakialoitetta voitaisiin käsitellä valiokunnissa ja löytää sitä kautta myös edelleen parempia keinoja kiusaamiseen puuttumiseksi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 18/2020 vp

19.31 **Marko Kilpi kok:** Arvoisa puhemies! Pyysin vielä tämän puheenvuoron edustaja Multalan innoittamana. Hän otti tässä hyvin ansiokkaasti esille sen, että mistä me tiedämme, mitä meidän lapsemme tuolla tekevät, ja millä tavalla meidän pitäisi siihen suhtautua ja miten esimerkiksi verkossa kiusataan. Kyllä minä ihan selkeästi peräänkuuluttaisin näissä asioissa sellaista yhteisvastuullisuutta ja vanhemmuutta, jotka vain korostuvat tässä ajassa, jolloinka meidän lapsillamme on niin paljon erilaisia mahdollisuuksia päästä tekemään asioita ja heille voidaan tehdä asioita. Meidän on ihan oikeasti ymmärrettävä, millaista elämää meidän lapsemme tänä päivänä elävät ja millaisia uhkia siellä voi olla. Se on aivan erilaista kuin mitä se oli esimerkiksi minun aikanani, kun minä olin pieni taapero.

Tämä korostuu myös senkin suhteen, että meillä on varsin paljon, kasvavasti, lasten seksuaalisia hyväksikäyttöjä, ja nimenomaan internet ja verkot ovat tässä ratkaisevassa asemassa. Grooming-ilmio on jatkuvasti kasvava ilmiö. Vastikään katsoin tilastoja näistä asioista, ja varsinkin muun muassa törkeät tekemuodot näissä rikoksissa ovat hälyttävällä tavalla nousussa. On ymmärrettävä, että — olkoon kyse kiusaamisesta, olkoon tällöisistä hyväksikäyttöasioista — me emme voi ummistaa silmiämme näiltä ilmiöiltä sen takia, että se tuntuu vaikealta ja hankalalta ja ei oikein edes uskalla asialle tehdä mitään, vaan päinvastoin silloin me teemme ison virheen, jos näin teemme ja annamme lasten touhuta ihan omiaan siellä. Hyvin nuoret, jo alle kouluikäiset, osaavat käyttää tietokoneita jo valtavan hyvin. On poliisimaailmassa kokemuksia siitä, että esimerkiksi kuusivuotias voi jo ladata itse tekemiään videoita salaa YouTubeen. Miettikääpäs sitä. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.